

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Вакулової Ірини Василівни
«Розвиток інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних
мов у фаховій підготовці»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки**

Актуальність теми дослідження. Зростання глобалізаційних процесів, цифровізація та інноватизація світового суспільства обумовили необхідність підготовки фахівців нової генерації - вчителів інноваційного типу, що здатні до нестандартного педагогічного мислення володіння гнучкими педагогічними технологіями, безперервного пошуку нових форм та професійного розвитку впродовж усього життя. Відтак розвиток інноваційного потенціалу майбутніх учителів стає актуальною проблемою сьогодення. Водночас інтеграція України в європейський простір, яка включає в себе посилення міжнародного іміджу країни та підвищення її конкурентоспроможності в інноваційних світових процесах, суттєво вплинула на статус англійської мови в нашій державі, тому питання оптимізації змісту професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов стає одним із домінуючих завдань української системи вищої освіти.

У державних законодавчих та нормативних документах України, зокрема, законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018), Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (2022), Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року (2019), Концепції «Нова українська школа» (2016) тощо наголошується на пріоритетний розвиток інноваційної складової у системі сучасної освіти.

Проблеми педагогічної інноватики досліджували в своїх працях як вітчизняні науковці (М. Братко, І. Дичківська, Л. Козак, М. Козир, В. Кремень, О. Огієнко, В. Паламарчук, С. Сисоєва, Л. Хоружа, О. Цюняк, О. Шапран та ін.), так і зарубіжні (Л. Кайрісто-Мертанен, Дж. Кеттунен, С. Лійтінен, Х. Маурер, М. Нео, К. Олелеве, М. Сачжоу, М. Віейраб, А. Чжан тощо). Інноваційні підходи у фаховій підготовці розглядали у своїх дослідженнях О. Аніщенко, І. Бех, Х. Вілкінсон, Н. Едех, В. Желанова, Г. Золотарьова, С. Кернкросс, О. Котенко, Н. Кошарна, О. Малихін, О. Пехота, О. Попова, Дж. Сантос, О. Серняк, Х. Сілвер, Б. Торнхілл-Міллер та ін. Питання проблеми розвитку потенціалу особистості порушували українські та зарубіжні науковці: Д. Берлайн, Я. Бугерко, Н. Лебідь, К. Левін, І. Маноха, В. Міляєва, К. Петерсон, К. Ріф, Дж. Ротгер, М. Селінгман тощо. Теоретичні та методичні аспекти розвитку різних типів потенціалу вивчали наступні вчені: соціально-психологічний потенціал (А. Бефані, О. Петрунько); комунікативний потенціал (І. Мамчур, Л. Орбан-Лембрик, К. Савченко); інтелектуальний потенціал (А. Замша, О. Пісоцький); творчий потенціал (В. Барко, І. Маноха, Л. Міщиха, В.

Моляко, С. Шандрук, О. Чаплигін); духовно-творчий потенціал (В. Вербець, О. Хаустова); духовний потенціал (О. Олексюк, Л. Хомич) тощо. Дефініцію «інноваційний потенціал особистості» досліджували українські вчені: Ю. Власенко, Ю. Галатюк, Л. Козак, Д. Мазоха, Л. Овсянкін, Н. Опанасенко, О. Соснюк, В. Химинець та інші.

Актуальність дослідження проблеми розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов посилює низка *суперечностей* між:

– об'єктивною потребою суспільства в ініціативних педагогах, здатних до впровадження інновацій та недостатньою увагою педагогічної теорії і практики до розвитку інноваційного потенціалу майбутнього вчителя іноземної мови;

– запитом на вчителя інноваційного типу, його готовності до інноваційної діяльності та відповідною системою підготовки в закладах вищої освіти;

– необхідністю розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов та розробкою ефективних організаційно-педагогічних засад реалізації цього процесу у вищій школі.

Водночас проблема розвитку інноваційного потенціалу майбутніх фахівців, зокрема вчителів іноземних мов, завжди залишається актуальною, потребує подальшого осмислення та пошуку практичних інструментів його формування в контексті вищезазначених суперечностей.

Таким чином, актуальність окресленої проблеми, практична значущість та її недостатня розробленість зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: «Розвиток інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах комплексної науково-дослідної теми кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Університету Грінченка «Інноваційність розвитку вищої педагогічної освіти у міждисциплінарному вимірі» (2021 – 2026) (номер державної реєстрації 0121U000123).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол №9 від 29 жовтня 2020) у формулюванні «Розвиток інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних засад розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов.

Відповідно до мети визначено наступні завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми дослідження та визначити методологічні основи розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов.

2. Визначити зміст базових понять дослідження.

3. Проаналізувати зарубіжний досвід розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці.

4. Розробити діагностичний інструментарій, критерії та показники розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов.

5. Обґрунтувати організаційно-педагогічні засади розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов та експериментально перевірити їх ефективність.

Об'єкт дослідження: фахова підготовка майбутніх учителів іноземних мов.

Предмет дослідження: організаційно-педагогічні засади розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці.

Теоретико-методологічна основа роботи. Методологічною основою дослідження є: загальнонаукові та теоретичні концептуальні положення філософії, психології, педагогіки щодо сутності, змісту та структури інноваційного потенціалу вчителя іноземних мов та його розвитку; системний, особистісний, діяльнісний, компетентнісний, інноваційний, аксіологічний, середовищний підходи як теоретичне та практичне підґрунтя дослідження; інноваційні принципи холістичності, емерджентності, імерсивності, інтеріоризації та ін.; положення щодо розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов.

Теоретичну основу дослідження становлять основні положення педагогічної інноватики (К. Ангеловські, Х. Вілкінсон, Л. Козак, І. Коновальчук, В. Кремінь, Е. Лей, Х. Маурер, Е. Роджерс, П. Саух, Л. Хоружа та ін); праці українських і зарубіжних учених, присвячені питанням розвитку творчого потенціалу вчителя (Н. Антюхова, Н. Бірук, О. Волик, І. Волощук, В. Коновальчук, С. Сисоева, А. Феррарі тощо); теорії методологізації фахової підготовки майбутніх учителів (Л. Бутенко, Р. Вайнола, І. Вікторенко, О. Шапран); концепції розвитку особистості (О. Вознюк, С. Заблоцька, С. Зінченко, А. Капліна, С. Максименко, А. Сен, І. Співакова); теоретико-практичні аспекти інноватизації фахової підготовки учителів, зокрема майбутніх учителів іноземних мов (Е. Бектеші, В. Боса, І. Гавриш, Л. Гаврилова, Т. Гриб, Л. Гриневич, М. Давидюк, О. Дубасенюк, Л. Даниленко, І. Дичківська, І. Едех, В. Желанова, О. Ковальчук, О. Котенко, Н. Кошарна, В. Прошкін, Ю. Руднік, Б. Торна, О. Цюняк тощо); концепції та теорії розвитку інноваційного потенціалу педагога (О. Боковець, Г. Іюань, Л. Овсянкіна, В. Химинець, Л. Штефан та інші).

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс наукових методів дослідження: теоретичні - системно-аналітичний, контрольньо-порівняльний аналіз для з'ясування стану дослідженої проблеми; синтез, систематизація та узагальнення – з метою визначити зміст базових понять й формулювання понятійно-термінологічного апарату; структурно-функціональний метод, класифікація, порівняння, узагальнення, моделювання – для обґрунтування організаційно-педагогічних засад розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов; емпіричні – педагогічне спостереження, опитування, тестування, бесіда, анкетування, інтерв'ювання, самоспостереження, самооцінювання – для

діагностики розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов; педагогічний експеримент – з метою перевірки ефективності розроблених організаційно-педагогічних засад розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов; математичної статистики – для кількісно-якісної інтерпретації експериментальних даних дослідження.

Експериментальна база дослідження. Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (№ 180-н від 03.11.2023); Українського гуманітарного інституту (м. Буча) (№ 50 від 24.01.2024); Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (№ 17/17 – 2408 від 03.11.2023).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше* визначено поняття: «розвиток інноваційного потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов» як динамічний, поетапний, безперервний процес позитивних змін взаємопов'язаних компонентів (мотиваційно-ціннісного, когнітивно-пізнавального, діяльнісно-творчого та результативно-оцінювального), які за умови актуалізації та реалізації уможливають успішне становлення вчителя іноземних мов інноваційного типу, здатного до нестандартного мислення та активної інноваційної педагогічної діяльності; виокремлено та схарактеризовано структурні компоненти інноваційного потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-творчий та результативно-оцінювальний); визначено відповідні етапи розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов (аккумуляція, актуалізація, реалізація); обґрунтовано організаційно-педагогічні засади розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов (збагачення системи мотивів інноваційно-професійного самовизначення, доповнення освітньо-професійних та робочих

дисципліни «Історія зарубіжної літератури» для фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов (OfficeMix–<https://youtu.be/LfqYYCnFtUk>); сайту «Професійна майстерня» вчителів іноземної мови та зарубіжної літератури (WIX –<https://irynavakulova15.wixsite.com/metodologichna-skarb>); електронних посібників «Освітні цифрові інструменти для ефективної навчальної колаборації» (Figma–<http://surl.li/qwnkx>) та «Навігатор для вчителів: технології, методи та прийоми для розвитку навичок 4К» (BookCreator – <http://surl.li/qwnks>).

Висновки і рекомендації, які були зроблені на основі проведеної експериментальної роботи (форми, методи, прийоми, технології, цифрові інструменти, семінари, тренінги, вебінари щодо розвитку 4К тощо), можуть бути використані у фаховій підготовці студентів філологічних спеціальностей з метою розвитку їхнього інноваційного потенціалу, а також стане в нагоді слухачам інститутів післядипломної педагогічної освіти, у системі підвищення кваліфікації викладачів вищої школи.

Крім того, корисними для дослідників будуть нові зарубіжні джерела з проблеми інтеграції принципів інноваційної педагогіки у фахову підготовку майбутніх учителів, які було введено до наукового обігу.

Апробація результатів дослідження: основні положення та результати дисертаційного дослідження було представлено у виступах, доповідях та повідомленнях на наукових, науково-практичних конференціях різного рівня: міжнародних – «Педагогіка у міждисциплінарному вимірі: андрагогічні засади сучасної вищої освіти» (2020), «Педагогіка у міждисциплінарному вимірі: феномен інноваційності вищої освіти» (2022); «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (2022), «Антикризовий розвиток соціальних та економічних процесів в умовах глобалізації» (2023), "Держава і Церква в новій та новітній історії України" (2023), «Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти» (2023); всеукраїнських – «Дослідження молодих вчених: від ідеї до реалізації» (2021); «Сучасні ресурси для перевірки наукових робіт на плагіат» (у рамках Школи академічної доброчесності Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Київського столичного університету імені Бориса Грінченка; «Навчання і викладання на основі досліджень» (у рамках Фестивалю науки – 2022). Також результати досліджень були апробовані у VI, VII, VIII Міжнародній Грінченківській науковій школі для докторантів, аспірантів, молодих учених та магістрантів у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка (2021 р., 2022 р., 2023 р.). Навчально-методичні розробки використано у ході семінарів-тренінгів для вчителів приватних шкіл та викладачів закладів вищої освіти м. Києва, м. Бучі, м. Чернівці: «Освітні цифрові тренди онлайн-навчання», «Дивергентне, латеральне, критичне мислення як складові творчого напрямку розумового процесу людини» тощо.

Публікації. Зміст і результати дисертаційного дослідження висвітлено у 10 наукових працях, з них 9 одноосібних та 1 стаття у співавторстві, а саме: 3 – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку

наукових фахових видань України, 7 публікацій (з них 1 у співавторстві), у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації..

Наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

1. Вакулова І.В. Педагогічна інноватика як предмет дослідження вітчизняних та зарубіжних учених. Освітологічний дискурс. 2021. № 4 (35). С. 118–140. ISSN: 2312-5829 DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.48>
Веб-посилання на видання: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/issue/view/37>
2. Вакулова І. В. Шляхи оптимізації педагогічного процесу на уроках англійської мови у 5-11 класах. Перспективи та інновації науки. 2023. № 14 (32). С. 62–78. ISSN: 2786-4952 DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-14\(32\)-62-78](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-14(32)-62-78)
Веб-посилання на видання: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/issue/view/183>
3. Vakulova I. V. Integration of the 4C and cordos-mediation concepts as a national model for the development of a modern graduate. Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series «Pedagogy and Psychology». 2023. № 9 (4). P. 76 –86. ISSN: 2413-3329 DOI: <https://doi.org/10.52534/msu-pp4.2023.76> Веб-посилання на видання: <https://pp-msu.com.ua/en/journals/tom-9-4-2023>

Публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації

4. Khoruzha L., Hrynevych L., Bodnenko D., Vakulova I., Proshkin V. V. Online education at a modern university: tools for interactive learning. E-learning in the Transformation of Education in Digital Society. 2022. Vol. 14. P. 163-177. ISSN: 2451-3652 DOI: <https://doi.org/10.34916/el.2022.14.12> Веб-посилання на видання: <https://us.edu.pl/wydzial/wsne/wp-content/uploads/sites/20/Bez-kategorii/e-E-learning-14.pdf>
5. Вакулова І. В. Інновації в освіті: компетентнісний підхід. Культурологічний Альманах. 2022. (3), С. 199-208. ISSN: 2786-7250 DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.3.26>. Веб-посилання на видання: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/issue/view/3>
6. Вакулова І.В. Інноваційний потенціал педагога як наукова категорія. Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, Випуск 77, Переяслав, 2021, С. 226–230.
7. Вакулова І.В. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів англійської мови як інструмент удосконалення якості навчання в загальноосвітніх закладах. Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти: матеріали Всеукраїнської заочної науково-методичної конференції. Харків, 2023, С. 37-41
8. Вакулова І.В. Кордомедійність як духовна домінанта української

культури. Держава і Церква в новій та новітній історії України : матеріали ІХ міжнародної наукової конференції, Вип. ІХ, Полтава, 2023, С. 303–312.

9. Вакулова І.В. Системний підхід до визначення сутності інноваційного потенціалу майбутніх учителів : матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 2023 р., Запоріжжя. С. 95 – 98

10. Вакулова І.В. Аналіз зарубіжного досвіду інноваційної педагогіки в іноземних студіях. Антикризисний розвиток соціальних та економічних процесів в умовах глобалізації : матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, 2023, С. 27 – 30.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлено власні ідеї і розробки автора, що дозволили вирішити поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані здобувачкою особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача.

У статті «Online education at a modern university: tools for interactive learning.», опублікованій у співавторстві з Хоружою Л.Л., Прошкіним В.В., Гриневич Л.М. та Бодненко Д.М. унесок Вакулової І.В. полягає в аналізі частини фактичного практичного матеріалу, зокрема у підборі та обґрунтуванні ефективності окремих цифрових інструментів та сервісів для інтерактивного навчання в умовах дистанційної освіти, задіяних у ході дослідження та описаних у статті; аналізі та узагальненні результатів опитування викладачів щодо переваг та недоліків використання цифрових інструментів та сервісів для інтерактивного навчання, що загалом складає 25 % тексту статті.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (405 найменувань, з них 137 іноземними мовами), додатків. У роботі вміщено 23 таблиці та 3 рисунка. Основний текст дисертації викладено на 206 сторінках, загальний обсяг роботи – 277 сторінки.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

Дотримання здобувачем академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, в яких висвітлено наукові результати дисертації. На підставі вивчення тексту дисертації і наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їх експертної оцінки, встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату. Усі використані здобувачкою у тексті дисертації свої наукові праці без посилання на ці праці були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дисертації та вказані в анотації дисертації.

Відповідність змісту дисертації галузі знань та спеціальності. Зміст дисертації відповідає галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рішення.

1. Дисертація Вакулової Ірини Василівни «Розвиток інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за № 155/30023.

2. Дисертація Вакулової Ірини Василівни та наукові публікації, в яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.

3. Вакулова Ірина Василівна на високому рівні оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, набула теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувачка вільно володіє матеріалом.

4. Рекомендувати дисертацію Вакулової Ірини Василівни «Розвиток інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці» до публічного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження Вакулової І.В. ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Головуюча –

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології та
психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Марія БРАТКО

